

## Atsakovai (baudžiamosios bylos)

Malta

### A. Jei esu užsienietis, ar tai gali turėti įtakos ikiteisminiam tyrimui?

Baudžiamoji byla gali būti iškelta bet kuriam asmeniui, kuris padaro nusikaltimą ir kuris priklauso Maltos valdžios institucijų jurisdikcijai. Ikiteisminio tyrimo metu atliekamos procedūros yra vienodos tiek Maltos piliečiams, tiek užsieniečiams. Nepaisant to, teisės aktuose užtikrinamos tam tikros teisės asmenims, kurie nėra Maltos piliečiai ir negyvena Maltoje, visų pirma teisė naudotis vertėjo paslaugomis, kai įtariamasis nesupranta ir nemoka maltiečių kalbos, ir asmens, kurio laisvė suvaržyta, teisė palaikyti ryšį su konsulinėmis įstaigomis.

### B. Kokios yra ikiteisminio tyrimo stadijos?

#### i. Įrodymų rinkimo stadija ir tyrėjų įgaliojimai

Baudžiamoji byla iškeliama, kai policija gauna pranešimą, informaciją arba skundą. Kai policija gauna pranešimą vienu iš šių būdų, ji pradeda tyrimą surinkdama įrodymus ir taip siekdama nustatyti, ar nusikaltimas buvo padarytas ir kas turi būti laikomas atsakingu už to nusikaltimo padarymą.

Šiuo tikslu pagal teisės aktus policija turi teisę įpareigoti bet kurį asmenį, galintį turėti informacijos apie tiriamą nusikaltimą, tokią informaciją suteikti. Tai apima esminių įrodymų surinkimą ir liudytojų parodymų paėmimą.

#### ii. Laikinas sulaikymas

Kai nustatoma, jog esama pagrįsto įtarimo, kad asmuo padarė nusikaltimą, policija gali paprašyti magistrato išduoti įtariamojo arešto orderį. Taip pat tam tikromis aplinkybėmis policija gali sulaikyti asmenį tyrimo tikslais neprašydama magistrato išduodamo orderio.

Nuo to momento, kai įtariamasis sulaikomas, jis jam suprantama kalba informuojamas apie jo teises, įskaitant jo sulaikymo priežastį, taip pat apie jo teisę tylėti ir jo teisę konsultuotis su savo pasirinktu advokatu. Jam pateikiama rašto, kuriame išdėstytos jo teisės, kopija.

Šiuo laikotarpiu policija gali atlikti sulaikyto asmens kratą ieškodama daiktų, kurie galėtų būti nusikaltimo įrodymai, arba jeigu esama įtarimo, kad asmuo gali kelti pavojų sau pačiam arba kitiems arba gali turėti ką nors, ką jis galėtų panaudoti siekdamas pabėgti iš sulaikymo vietos.

Policija taip pat gali paimti kūno audinių ar skysčių mėginius ir pirštų atspaudus. Gavus tinkamą sutikimą, gali būti imamas ir registruojamas DNR mėginys. Jeigu asmuo atsisako duoti pirštų atspaudus, jis gali būti įpareigotas tai padaryti magistrato nutartimi. Tačiau DNR mėginio registracija negali būti privaloma.

#### iii. Apklausa:

policija įtariamąjį gali apklausti apie tiriamą nusikaltimą. Per apklausą policija gali užduoti bet kokią klausimą, galintį jai padėti surinkti informacijos, kurią galima pateikti tiek kaip apkaltinamuosius, tiek kaip išteisinamuosius įrodymus. Per apklausą įtariamasis gali paprašyti, kad jį lydėtų jo pasirinktas advokatas.

#### iv. Kardomasis kalinimas

Pagal Maltos teisinę asmenį sulaikytą galima laikyti ne ilgiau negu būtina ir bet kuriuo atveju ne ilgiau negu keturiasdešimt aštuonias (48) valandas. Šiuo sulaikymo laikotarpiu policija turėtų nuspręsti, ar ji ketina iš karto pristatyti sulaikytą asmenį į teismą, ar ji asmenį paleis, nes nebėra pagrįsto įtarimo, arba dėl kitų priežasčių, kad byla būtų toliau tiriama ir vėliau būtų galima nuspręsti, ar bylą perduoti teismui.

### C. Kokias teises turiu tyrimo metu?

#### i. Ar turiu teisę į vertėjo žodžių paslaugas ir vertimą raštu?

Jei nemokate ar nesuprantate policijos ar kitų kompetentingų institucijų vartojamos kalbos, turite teisę į nemokamas vertėjo žodžių paslaugas.

Vertėjas žodžiu gali padėti jums susikalbėti su advokatu ir turi laikytis tos komunikacijos konfidencialumo.

Jūs turite teisę, kad jums būtų raštu išverstos bent jau aktualios būtinųjų dokumentų pastraipos – turimi omenyje teisėjo ar magistrato išduodami dokumentai, kuriais nurodoma jus sulaikyti ar taikyti kardomąjį kalinimą, bet koks kaltinimas ar kaltinamasis aktas ir bet koks sprendimas. Tam tikromis aplinkybėmis jums gali būti suteikta vertimo žodžiu paslauga arba išversta santrauka.

#### ii. Kokią teisę turiu gauti informaciją ir susipažinti su bylos medžiaga?

Jeigu jūs laikinai sulaikomas ir jums taikomas kardomasis kalinimas, jūs arba jūsų advokatas turite teisę susipažinti su esminiais dokumentais, reikalingais laikinam sulaikymui arba kardomajam kalinimui apskūsti.

Jeigu jūsų byla perduodama į teismą, jūs arba jūsų advokatas turite teisę susipažinti su esminiais įrodymais, tiek apkaltinamaisiais, tiek išteisinamaisiais.

#### iii. Kokia yra mano teisė turėti advokatą ir pranešti trečiajam asmeniui apie mano padėtį?

Kai jums taikomas kardomasis kalinimas, jūs turite teisę bendrauti su advokatu. Ta teisė įsigalioja nuo jūsų sulaikymo momento, dar prieš apklausą.

Jūs turite teisę, kad jums būtų pateiktas advokatų sąrašas ir teisinių atstovų sąrašas, iš kurio galėtumėte pasirinkti jums atstovausiantį asmenį arba nuspręsti, kad jums atstovaus Teisinės pagalbos advokatas. Pastaruoju atveju teisinė pagalba yra nemokama.

Policija negali siūlyti advokato, į kurį galite kreiptis laikino sulaikymo arba kardomojo kalinimo metu, pavardės.

Ne vėliau kaip likus valandai iki apklausos pradžios jūs ir jūsų advokatas turite teisę būti informuoti apie įtariamą nusikaltimą, dėl kurio būsite apklausiamas.

Ši informacija turėtų būti jums pateikta ne vėliau kaip likus valandai iki apklausos.

Kai jums taikomas kardomasis kalinimas, jūs turite teisę be pašalinių susitikti ir bendrauti su jums atstovaujančiu advokatu, net ir prieš policijai jus apklausiant.

Jūs turite teisę, kad jūsų apklausoje kartu su jumis būtų ir aktyviai joje dalyvautų jūsų advokatas.

Visa apklausa, visi pateikti atsakymai ir su įtariamojo ar kaltinamojo apklausa susijusios procedūros turėtų būti įrašomi garso ir vaizdo priemonėmis, kai apklausą vykdančis pareigūnas mano, jog tai įmanoma; jūs turite teisę gauti įrašo kopiją, kai apklausa baigiama.

Jūs turite teisę, kad jūsų advokatas dalyvautų bet kuriame iš toliau nurodytų apklausos ar įrodymų rinkimo veiksmų:

įtariamųjų išrikiavime identifikavimo tikslais;

akistatose;

nusikaltimo eigos atkūrimo veiksmuose.

Jums naudojantis teise turėti advokatą, turėtų būti laikomasi bendravimo su advokatu konfidencialumo.

Kai jūs laikinai sulaikomas, jūs turėtų būti informuoti apie jūsų teisę reikalauti, kad bent vienas asmuo, pvz., giminaitis, mokytojas ar kitas jūsų pasirinktas asmuo būtų informuojamas apie jūsų laisvės suvaržymą.

Tam tikrais teisės aktuose nustatytais atvejais jūsų teisė būti informuoti kitą asmenį apie jūsų sulaikymą gali būti laikinai apribojama.

Tokiais atvejais apie tai jus informuos policija.

Jeigu jūs esate užsienietis, jūs galite informuoti policiją, ar pageidaujate, kad apie jūsų sulaikymą būtų pranešta jūsų konsulinei įstaigai ar ambasada.

Jūs taip pat galite nuspręsti informuoti policiją, ar pageidaujate susisiekti su jūsų konsulinės įstaigos ar ambasados pareigūnu.

#### iv. Kokia yra mano teisė į teisinę pagalbą?

Policija jūsų pasiteiraus, kurį advokatą ar teisinį atstovą pageidaujate pasitelkti pagalbai. Policija taip pat jūsų pasiteiraus, ar pageidaujate, kad jums padėtų teisinės pagalbos advokatas. Jeigu nuspręsite, kad jums padės teisinės pagalbos advokatas, pagalba bus teikiama nemokamai.

Laikino sulaikymo metu su teisiniu atstovu galima bendrauti tik likus valandai iki apklausos. Į advokatą taip pat galite kreiptis telefonu.

#### v. Ką svarbu žinoti apie:

##### a. Nekaltumo prezumpciją

Nepaisant jokių prevencinių veiksmy, kurių gali būti imamasi teisingumui užtikrinti, kiekvienas asmuo laikomas nekaltu, kol bylą nagrinėjantis teismas priima galutinį sprendimą, kuriame nustatoma, ar tas asmuo padarė nusikaltimą.

##### b. Teisę tylėti ir neduoti parodymų prieš save

Kai jus apklausia policija ar kitos kompetentingos institucijos, jūs turite teisę tylėti ir neduoti parodymų prieš save.

Sprendimą šiuo klausimu jums gali padėti priimti jūsų advokatas.

##### c. Prievolę įrodyti

Prievolę įrodyti įtariamojo ar kaltinamojo kaltę tenka prokuratūrai, išskyrus tuos konkrečius atvejus, kuriais atitinkamas asmuo privalo įrodyti tam tikrus konkrečius faktus.

Bet kokios pagrįstos abejonės dėl kaltės turėtų būti aiškinamos įtariamojo ar kaltinamojo naudai, taip pat ir tais atvejais, kai teismas vertina, ar kaltinamasis turėtų būti išteisintas.

Įtariamasis ar kaltinamasis gali užginčyti apkaltinamuosius įrodymus. Jeigu įrodymai lemia liudytojų dalyvavimą, asmuo gali surengti kryžminę jų apklausą arba užginčyti jų parodymus, pasitelkęs savo liudytojus.

Jeigu pateikiami dokumentiniai įrodymai, įtariamasis ar kaltinamasis gali surengti tokius dokumentus parengusio liudytojo arba teismo ekspertų kryžminę apklausą arba tuos įrodymus užginčyti pasitelkęs savo liudytojus. Tačiau savo eksperto išvados jūs pateikti negalite. Eksperto išvadą galima užginčyti tik surengus kryžminę teismo eksperto apklausą apie jo nustatytus faktus ar jo kompetenciją.

Įtariamasis ar kaltinamasis taip pat gali pašaukti liudytojus ir pateikti dokumentinius įrodymus savo gynybiniais argumentams pagrįsti.

Jeigu bylą nagrinėja Baudžiamųjų bylų teismas, teisės aktuose nustatytas terminas (skaičiuojamas nuo to momento, kai kaltinamasis gauna kaltinamąjį aktą), per kurį kaltinamasis turi nurodyti liudytojus ir visus kitus įrodymus, kuriuos ketina pateikti teismo bylos nagrinėjimo metu savo gynybiniais argumentams pagrįsti. Tokio apribojimo nėra, kai bylą nagrinėja Magistratų teismas.

#### vi. Kokios yra specialios garantijos vaikams?

Jeigu liudytojas arba įtariamo nusikaltimo auka yra nepilnamečis, policija ir teismai, kiek įmanoma, taiko praktiką, kad nepilnamečiai į teismą nešaukiami; tačiau tai ne visada įmanoma. Nepilnamečių parodymus teismai paprastai paima vaizdo konferencijos būdu. Jeigu nepilnamečis yra nukentėjęs, su juo specialioje patalpoje, kurioje gali būti teismo pastatė, vaizdo konferencijos būdu, padedamas vaikų psichologo, kalba magistratas, kad nepilnamečis nebūtų toje pačioje patalpoje kaip ir kaltinamasis. Teismai, ypač nepilnamečių bylų teismas, taip pat turi teisinius įgaliojimus paskirti vaikų advokatą (Papildomo teisyno 12.20 602 skyriaus 25 straipsnis) nepilnamečio teisėms ginti, neatsižvelgiant į tai, ar jis yra nukentėjęs, ar kaltinamasis. Be to, tai aiškiai matyti iš Maltos teisyno 602 skyriaus, o tuo labiau iš Vaiko įstatymo. Šiame skyriuje taip pat numatyta specialiai įrengta vieta, esanti ne teismo pastatė, vadinama „vaikų namais“, kurioje galima pasikalbėti su pažeidžiamu nukentėjusiu nepilnamečiu, tai gali padaryti tiek magistratas, tiek specialų mokymą praėjusių ekspertų, vadinamųjų vaikų apklausėjų, grupė.

#### vii. Kokios yra specialios garantijos pažeidžiamiesiems įtariamiesiems?

Pirmiausia, jeigu laikoma, kad dėl psichologinės ir fizinės įtariamojo būklės arba nusikaltimo pobūdžio sulaikytą asmenį tyrimo metu reikia laikyti policijos areštinėje, jam taikomas nuolatinis stebėjimas, t. y. sulaikytojo sveikatos labai visą parą kasdien kamera fiziškai saugo policijos pareigūnas. Kaip ir visų įtariamųjų ar sulaikytų asmenų atveju, jeigu asmuo prašo kokios nors medicinos pagalbos, ji suteikiama nedelsiant, įskaitant pervežimą į polikliniką ar ligoninę, priklausomai nuo aplinkybių. Jeigu, apžiūrėjęs minėtą pažeidžiamą įtariamąjį, gydytojas pareiškia, kad jis neturėtų būti laikomas kameroje, apie tai iš karto informuojamas tyrėjas ir imamasi atitinkamų taisomųjų veiksmy (pvz., asmenį policija paleidžia už užstatą).

#### D. Kokie yra ikiteisminio tyrimo terminai?

Ikiteisminio tyrimo terminai daugiausia priklauso nuo nusikaltimo pobūdžio. Už kiekvieną nusikaltimą pagal Baudžiamąjį kodeksą skiriama bausmė. Pavyzdžiui, Maltos teisyno 9 skyriaus 688 straipsnio nuostatoje dėl senaties išdėstyti standartiniai terminų, per kuriuos galima tirti nusikaltimą, nustatymo kriterijai. Pasibaigus tokiam terminui, taikoma senatis ir policija nebegerai tirti to konkretaus nusikaltimo. Taip pat paminėtina, kad pagal Maltos teisyno 9 skyriaus 692 straipsnį, jeigu bet kurioje baudžiamojoje byloje ne dėl tyrėjo klaidos nežinoma įtariamojo tapatybė, senaties terminas skaičiuoti nepradedamas. Pavyzdys galėtų būti nužudymo byla, kurioje yra nukentėjęs, tačiau nėra ženklų, kas galėtų būti žudikas.

#### E. Kaip reikia pasiręsti ikiteisminiam tyrimui, įskaitant kardomojo kalinimo alternatyvas ir perkėlimo į kilmės valstybę galimybes (Europos teisminės priežiūros orderis)?

Kaip nurodyta toliau, policija turėtų pasiręsti bylos nagrinėjimui teisme:

sušaukti liudytojus byloje;

jeigu asmuo atsakomybėn traukiamas pagal teismo šaukimą, prokuratūros pareigūnas turėtų užtikrinti, kad šaukimas, kuriame išdėstyti kaltinimai kaltinamajam, būtų įteiktas pagal įstatymą;

jeigu nusikaltimas nėra tiesiogiai susijęs su Generaline prokuratūra, baudžiamąjį persekiojimą vykdomas pareigūnas turėtų su Generaline prokuratūra aptarti bylą ir konkrečiai – kaltinimus, ypač kai byla yra sudėtinga;

jeigu baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo sulaikomas, baudžiamąjį persekiojimą vykdomas pareigūnas turėtų informuoti kaltinamojo advokatą, o kaltinamąjį į teismą palydi policija.

Kardomojo kalinimo alternatyvos, be kita ko, yra atvejai, kai asmuo baudžiamojon atsakomybėn traukiamas pagal teismo šaukimą, arba kai asmenį policija paleidžia už užstatą, kol tyrimą atliekantis pareigūnas baigs tyrimą, ir tada asmuo arba sulaikomas, arba gauna šaukimą į teismą.

Perdavimo į kilmės valstybę galimybė apima *ad hoc* procedūras, priklausančias generalinio prokuroro kompetencijai. Šios procedūros taikomos tik ypatingose bylose, pvz., kai gaunamas ekstradicijos prašymas arba laisvės atėmimo bausmę atliekančio nuteistojo prašymas kompetentingoms vietos valdžios institucijoms ir jo gyvenamosios šalies valdžios institucijoms sudaryti sąlygas kaltinamajam toliau atlikti bausmę savo šalyje.

Paskutinis naujinimas: 23/03/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.